

Verklig eller skenbar design?

I SOMRAS (2012) talade idéhistorikern Per Landgren på Almedalsveckan i Visby om Intelligent Design (ett ämne som även behandlats av Mats Selander i en artikel i *Begrunda* nr 1-2012, s. 24–28). Landgren skrev också några artiklar i ämnet på nätet (*Newsmill*) som väckte uppmärksamhet och inte minst gensägelse. I någon av artiklarna nämner han att mot begreppet *intelligent design* har nyateisternas portalfigur Richard Dawkins ställt begreppet *apparent* (synbar) *design*.

Jag har funderat kring dessa två begrepp och vi har talat om dem hemma. Det engelska *apparent* kan översättas med både tydlig, synbar och skenbar. Därför tror jag att ordet är mycket välfunnet av Dawkins, eftersom han menar just att något i naturen mycket starkt ger intryck av att vara formgivet eller designat.

Likväl visar sig detta i slutändan inte vara formgivet. Det ser endast så ut. Vare sig det nu gäller en bedårande röd ros, en akvariefisk eller en myrstack i skogen. Det ser ut som om en intelligent formgivare har varit framme och skapat ett både ändamålsenligt och estetiskt mästerverk. Men så är det inte i verkligheten; det bara ser så ut. Dessa ”underverk” är i grund och botten inget annat än resultatet av slump och naturligt urval under lång tid, menar Dawkins. Det säger oss evolutionsläran och en materialistisk världsbild.

Min första invändning blir att denna underliga uppfattning – att det vi uppfattar oss se i naturen (dvs. design) inte är det – helt beror av det grundläggande synsättet, dvs. en materialistisk världsbild.

Dawkins är visserligen fast övertygad om att detta synsätt är både vetenskapligt och bevisat. Men det är ett grovt förenklat och otidsenligt betraktelsesätt. Det saknar stöd i nutida vetenskapsteori efter Karl Popper (falsifiering), Thomas Kuhn (paradigm), Michael Polanyi (ingen vetenskap utan vetenskapsman) och Paul Feurabend (metodologikritik).

Även om vi bortser från nutida ståndpunkter inom vetenskapsteorin, ser vi ganska snart att det inte finns några utgångspunkter för mänskligt vetande som inte i princip måste betecknas som antaganden. Det betyder att vad vetenskapen säger, är riktigt bara så länge de antaganden den vilar på är riktiga. Vi skulle därför behöva säga att vetandet bygger på tro.

Om detta är riktigt, har vi därför att börja med olika kombinationer av grundantaganden, som kan utmana varandra och tävla om priset som bästa beskrivning av verkligheten. Ett ateistiskt synsätt kan och bör således jämföras med ett teistiskt eller panteistiskt osv. Vetenskapen bygger med andra ord på trosantaganden som faktiskt inte kan bevisas.

Av tron på en materialistisk världsbild följer visserligen med logisk nödvändighet att någon verklig design inte finns utan bara en skenbar. Men om den materialistiska världsbilden är just en antagandebaserad tro, följer därav att andra slutsatser faktiskt är möjliga – nämligen om denna tro skulle vara felaktig.

Den andra invändningen är än mer grundläggande. Dawkins har ju gjort iakttagelsen att design som sådan verkligen finns – nämligen i människans värld. På arkitektens ritbord före-

kommer design. Dawkins menar inte – om jag förstår honom rätt – att formgivaren på IKEA eller webdesignern på Google ägnar sig åt enbart synbar utan verklig designgivning. Men om vi ”vet” att naturen – utanför människans värld av Eiffeltorn, pyramider och rymdraketer – kännetecknas av endast *skenbar* design – eftersom en strikt materialistisk världsbild inte ger utrymme för något annat – vad är det då som gör att inte även människans formgivande verksamhet bör uppfattas som endast skenbar?

Om det materialistiska synsättet ska tillämpas konsekvent borde då inte all formgivning betecknas som skenbar (*apparent*) design? Så vitt jag förstår skulle då en intelligent – det vill säga medveten och övervägd – formgivning på ritbordet hos Volvo AB bli reducerad till en skenbart intelligent verksamhet. Vad skulle ingenjören säga om det (– för att inte tala om hans arbetsgivare)?

Och om formgivning nu endast är en fiktion – varifrån har då människan (Dawkins inräknad) fått idén att alls använda ordet design? Ja, i vart fall inte från verkligheten, för där möter vi inget annat än synbar formgivning – om vi ska tro materialismen.

Så långt komna tycker jag emellertid att det blir än mer tydligt vad vi behöver göra – nämligen att kalla materialismen för en tro bland andra. Därefter bör vi undersöka om inte andra möjliga alternativ finns, som gör bättre rättvisa åt verkligheten än materialismen.

En andra möjlighet finns ju dock, vilket Dawkins inte säkert är beredd att hålla dörren öppen för. I vilket fall som helst är det faktiskt

en möjlighet att allt i vår värld som uppvisar formgivningens utmärkande drag också verkligen är en formgivares verk. Det förefaller mer konsekvent att det som bär designens prägel också är en designer-produkt – oavsett om det återfinns i människans värld eller inte. Det är också tanken i Hebr. 1:1:3. En naturens designer och skapare finns – men påträffas inte bland det synliga: ”Genom tron förstår vi att världen har skapats genom ett ord från Gud, så att det vi ser inte har blivit till av något synligt.” Slutsatsen blir att Skaparen – vars existens är uppenbar – är osynlig.

Det finns därför anledning att notera att den kristna världsbilden *inte* kräver ett förnekande av formgivning – som ett medvetet och övervägt handlande som vi känner det – vare sig i människans värld eller i naturen. Det finns även utrymme för ett erkännande av människan som verklig designer – liksom av Gud som ursprunglig formgivare och Skapare.

Paulus går ett steg längre när han skriver att det man kan veta om Skaparen utifrån skapelsen är uppenbart (*apparent*) – även för dem som inte vill erkänna det utan ”undertrycker sanningen”, vilket enligt Paulus inte kan rättfärdigas (Rom. 1:18–19). ”Därför är de utan ursäkt”, skriver han (Rom. 1:20).

Peter Henrysson

Redaktör